

جزوه دوره آموزشی تعديت ماموران دولتي

مدرس: جناب آقاي عباسي مقرب (ديوان محاسبات)

مطابق فصل سيزدهم كتاب پنجم قانون مجازات اسلامي تعزيرات مصوب ۱۳۷۵

✓ تصرف غيرقانوني و جرائم در حكم آن.

✓ تدليس در معاملات دولتي.

✓ دريافتهاي غيرقانوني.

✓ سوء استفاده مأموريت و مستخدمين از حساب دولت.

✓ سوء استفاده مأمورين دولت از خدمات دولتي.

✓ سوء استفاده مديران و سرپرستان از وظائف خود.

✓ سوء استفاده از نوشته ها و اوراق اسنادي.

✓ اظهارنظر مأمورين برخلاف حق.

✓ اطلاع مديران از جرم سازمان تحت اداره.

مقدمه

➤ جايبگاه در حقوق كيفري اختصاصي: حقوق كيفري مالي

➤ براي آشنائي با اين جرايم حتماً با شناخت از نظام بودجه ريزي، اصول حسابداري دولتي و حسابري و موازين حقوق اداري و استخدومي و قوانين مالي و محاسباتي ميسر مي باشد.

➤ مرتكب بعضي از اين جرايم علاوه بر کارکنان دولت، ممکن است کارمند دستگاههاي عمومي باشد.

تصرف غيرقانوني در اموال و وجوه دولتي و عمومي (ماده ۵۹۸):

هريك از کارمندان و کارکنان ادارات و سازمانها يا شوراها و يا شهرداريها و مؤسسات و شرکت هاي دولتي و يا وابسته به دولت و يا نهادهاي انقلابي و بنيادها و مؤسساتي که زير نظر ولي فقيه اداره مي شوند و ديوان محاسبات و

مؤسساتی که به کمک مستمر دولت اداره می شوند و یا دارندگان پایه قضایی و بطور کلی اعضا و کارکنان قوای سه گانه و همچنین نیروهای مسلح و مأموریت به خدمات عمومی اعم از رسمی و غیررسمی وجوه نقدی یا مطالبات یا حوالجات یا سهام و سایر اسناد و اوراق بهادار یا سایر اموال متعلق به هریک از سازمانها و مؤسسات فوق الذکر یا اشخاص که برحسب وظیفه به آنها سپرده شده است که ۱-مورد استفاده غیرمجاز قرار دهد بدون آنکه قصد تملک آنها را به نفع خود یا دیگری داشته باشد متصرف غیرقانونی محسوب و علاوه بر جبران خسارات وارده و پرداخت اجرت المثل به شلاق تا (۷۴) ضربه محکوم می شود و در صورتیکه منتفع شده باشد علاوه بر مجازات مذکور به جزای نقدی معادل مبلغ انتفاعی محکوم خواهد شد و همچنین است ۲-در صورتیکه به علت اهمال یا تفریط موجب تضییع اموال و وجوه دولتی گردد و ۳-یا آن را به مصارفی برساند که در قانون اعتباری برای آن منظور نشده یا ۴-در غیر مورد معین یا ۵-زائد بر اعتبار مصرف نموده باشد.

عنصر قانونی استفاده غیرمجاز از اموال و وجوه دولتی

❖ ماده ۵۹۸ ق.م.ا.ت

❖ قریب به سی و پنج عنوان قانونی که قانونگذار تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی و یا عمومی را جرم می داند. مانند ماده ۳۲ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت که انجام هزینه برای چاپ تقویم، سالنامه و آگهی های تبریک و... و میهمانی های فردی و جمعی را در حکم تصرف غیرقانونی قلمداد می کند.

عناوین قوانین مقرر برای تصرف غیر قانونی و یا در حکم آن

قانون محاسبات عمومی، قانون الزام تخلیه ساختمان های وزارتخانه های فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و مؤسسات وابسته به دانشگاه ها که در اختیار سایر وزارتخانه ها و ارگانها میباشد، قانون اصلاح مواعد مواد ۶۳ و ۶۴ قانون محاسبات عمومی، قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاستهای کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث، لایحه قانونی استفاده از اتومبیلهای دولتی و فروش اتومبیل های زائد، قانون تشکیل صندوق حمایت و کلا و کارگشایان دادگستری، قانون تأمین اجتماعی، قانون نوسازی و عمران شهری، قانون استخدام کشوری، قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران، قانون تأسیس سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی و اساسنامه آن، قانون مدیریت خدمات کشوری، قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، قانون اصلاح مواد از قانون اساسنامه جمعیت هلال احمر

جمهوری اسلامی ایران، قانون ممنوعیت ادامه تحصیل کارگزاران کشور در ساعات اداری، قانون نحوه اعمال نظارت بر کاهش هزینه های غیر ضروری و جلوگیری از تجمل گرایی، قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی، قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت، قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره برداری از جنگلها و مراتع، قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور، قانون نحوه هزینه کردن اعتباراتی که به موجب قانون از رعایت قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات عمومی مستثنی هستند، قانون تخلیه واحدهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش و مراکز آموزشی دیگر که در اختیار سایر دستگاهها... است، قانون مجازات متخلفین از تعرفه نرخ حمل و نقل کالا و مسافر، قانون نحوه تعدیل نیروی انسانی دستگاه های دولتی.

عنصر مادی استفاده غیرمجاز از اموال و وجوه دولتی

✓ عمل مرتکب: استفاده غیرمجاز از وجوه و یا اموال دولتی یا وجوه یا اموال سپرده شده نزد دستگاهها بدون قصد تملک آنها به نفع خود یا دیگری.

✓ مجنی علیه: دولت به معنای عام اعم از ادارات و سازمانها، شوراها، شهرداریها، موسسات و شرکتهای دولتی، موسسات و شرکتهای وابسته به دولت، نهادهای انقلابی و موسساتی که زیر نظر ولی فقیه اداره می شوند، دیوان محاسبات کشور، موسساتی که به کمک مستمر دولت اداره می شوند، قوای سه گانه، نیروهای مسلح و مامورین خدمات عمومی.

عنصر مادی استفاده غیرمجاز از اموال و وجوه دولتی

✓ شخصیت مرتکب: مستخدم رسمی و غیررسمی (پیمانی، قراردادی، خرید خدمت، روزمزد، کارگری و عناوین مشابه) دستگاههای دولتی و عمومی مجنی علیه تلقی شده.

✓ موضوع جرم: وجوه نقدی/مطالبات/حوالجات/سهام/ اسناد/ اوراق بهادار و اموال متعلق دستگاههای دولتی و عمومی و سپرده شده نزد آنها.

✓ بارزترین ویژگی این جرم عدم قصد تملک است و آن را از جرایم مشابه مانند اختلاس و خیانت در امانت متمایز می کند.

عنصر معنوی استفاده غیرمجاز از اموال و وجوه دولتی

✓ عبارت از سوء نیت عام مرتکب در استفاده غیرمجاز از اموال متعلق به دستگاههای دولتی و عمومی

تضییع اموال و وجوه دولتی در اثر اهمال و تفریط

○ عنصر قانونی: ماده ۵۹۸ ق.م.ا.

○ عنصر مادی:

الف عمل مرتکب عبارت از اهمال یا تفریط (سهل انگاری)

ب دامنه تحقق جرم: صرفاً اموال و وجوه دولتی.

ج نتیجه: تضییع اموال و وجوه دولتی.

آیا تضییع شامل نقصان جزئی یا کلی اموال می شود؟

○ عنصر معنوی: از جرایم غیر عمدی است و نیازی به احراز سوء نیت نیست. پس در صورت تخریب یا تضییع

عمدی مشمول ماده ۵۵۴ و ۵۴۵ ق.م.ا.ت است.

هزینه غیرقانونی اعتبارات

➤ اعتبار در ماده ۷ ق.م.ع

➤ عنایت به ماده ۵۰ ق.م.ع و بندهایی از ماده ۲۲۴ ق.ب.پ. توسعه.

عناصر تشکیل دهنده هزینه غیرقانونی اعتبار

عنصر قانونی: ماده ۵۹۸ ق.م.ا.

عنصر مادی:

الف عمل مرتکب: عبارت از مصرف و هزینه اعتبارات. مصرف اعم از تمامی پرداختهاست و هزینه قطعی مدنظر

نیست. پس مصرف اعتبار در جایی که قانون برای آن اعتباری منظور نکرده یا مصرف در غیرمورد معین.

ب موضوع جرم: اعتبارات دولتی است.

ج نتیجه جرم: هزینه در محلهایی که مقنن اعتباری برای آن منظور نکرده و در غیرمورد معین

عناصر تشکیل دهنده هزینه غیرقانونی اعتبار

عنصر معنوی: این جرم از جرایم عمدی است. که نیازمند به سوءنیت عام مرتکب دارد.

هزینه زاید بر اعتبار

عنصر قانونی: ماده ۵۹۸ ق.م.ا.ت

عنصر مادی: عبارت از فعل مثبت هزینه کردن

الف عمل مرتکب: هزینه زاید بر اعتبار مصوب. عمل تعهد زاید بر اعتبار جرم نیست بلکه تخلف مالی از ماده ۹۳ ق.م.ع و ماده ۲۹ ق برنامه پنجم است.

ب موضوع جرم: هزینه زاید بر اعتبارات دولتی است.

عنصر معنوی: از جرایم عمدی و نیازمند به سوءنیت عام دارد.

مجازات

الف: شلاق تا ۷۴ ضربه.

ب: جزای نقدی معادل مبلغ احتمالی مورد انتفاع.

این مجازاتها جنبه بازدارندگی و تنبیهی مناسبی از منظر تناسب جرم و مجازات ندارد.

سوء استفاده از بیت المال

تحصیل منفعت به واسطه تدلیس در معاملات دولتی (۵۹۹):

هر شخصی عهده دار انجام معامله یا ساختن چیزی یا نظارت در ساختن یا امر به ساختن آن برای هر یک از ادارات و سازمانها و مؤسسات مذکور در ماده (۵۹۸) بوده است به واسطه تدلیس در معامله از جهت تعیین مقدار یا صفت یا قیمت بیش از حد متعارف مورد معامله یا تقلب در ساختن آن چیز نفعی برای خود یا دیگری تحصیل کند علاوه بر جبران خسارات وارده به حبس از شش ماه تا پنج سال محکوم خواهد شد.

تحصیل منفعت به واسطه تدلیس در معاملات دولتی

✓ معامله دولتی اعم از مزایده و مناقصه است.

✓ عنصر قانونی: ماده ۵۹۹ ق.م.ا.ت

✓ عنصر مادی:

الف- عمل مرتکب: ۱- اقدام به عملیات تدلیس آمیز ۲- تحصیل نفعی برای خود و دیگران.

ب- شخصیت مرتکب: هر شخص اعم از کارمند دولت و غیر آن. لیکن بخش اعظم آن توسط کارمندان دولت صورت می گیرد.

✓ ج- نتیجه: اعمال تدلیس آمیز باید منجر به تحصیل منفعتی برای خود یا دیگران باشد.

✓ عنصر معنوی: سوءنیت عام برای انجام عملیات فریبکارانه + سوءنیت خاص برای تحصیل نفع.

✓ مجازات: شش ماه تا پنج سال حبس.

وصول وجه یا مال برخلاف قانون (ماده ۶۰۰):

هریک از مسؤولین دولتی و مستخدمین و مأمورین که مأمور تشخیص یا تعیین یا محاسبه یا وصول وجه یا مال به نفع دولت است برخلاف قانون یا زیاده بر مقررات قانونی اقدام و وجه یا مالی اخذ یا امر به اخذ آن نماید به حبس از دو ماه تا یکسال محکوم خواهد شد مجازات مذکور در این ماده در مورد مسؤولین و مأمورین شهرداری نیز مجری است و در هر حال آنچه برخلاف قانون و مقررات اخذ نموده است به ذیحق مسترد می گردد.

اخذ یا امر به اخذ وجه یا مال به نفع دولت برخلاف قانون یا زیاده بر مقررات قانونی

❖ ارتباط کامل با ماده ۴ ق. تنظیم... و ماده ۳۷ ق.م.ع.

❖ عنصر قانونی: ماده ۶۰۰ ق.م.ا.ت

❖ عنصر مادی:

الف- عمل مرتکب: مباشرت به اخذ وجه یا مال و یا تسبیب در امر به آن.

ب- شخصیت مرتکب: مسؤولین و مستخدمین دولتی و شهرداریها.

ج- موضوع جرم: وصول وجه یا مال برخلاف قانون به نفع دولت یا شهرداریها.

عنصر معنوی: عبارت از سوءنیت عام در تشخیص یا تعیین یا محاسبه یا وصول وجه یا مالی برخلاف قانون یا مازاد بر آن.

مجازات: حبس از دو ماه تا یک سال.

سوء استفاده مأمورین و مستخدمین از حساب دولت (ماده ۶۰۱):

هریک از مستخدمین و مأمورین دولتی که بر حسب مأموریت خود اشخاص را اجیر یا استخدام کرده یا مبادرت به حمل و نقل اشیایی را نموده باشد و تمام یا قسمتی از اجرت اشخاص یا اجرت حمل و نقل را که توسط آنان به عمل آمده است به حساب دولت آورده ولی نپرداخته باشد به انفصال موقت از سه ماه تا سه سال محکوم می شود و همین مجازات مقرر است درباره مستخدمینی که اشخاص را به بیگاری گرفته و اجرت آنها را خود برداشته و به حساب دولت منظور نموده است و در هر صورت باید اجرت مأخوذه را به ذیحق مسترد نماید.

احتساب وجوه به حساب خود و عدم پرداخت آنها به ذینفع

➤ ماده ۶۵ ق.م.ع.ک

➤ عنصر قانونی: ماده ۶۰۱ ق.م.ا.ت

➤ عنصر مادی:

الف- عمل مرتکب: عدم پرداخت اجرت اشخاص (اجیر و استخدام شده یا متصدی حمل و یا بیگاری شده) در مواردی که اجرت آنها به حساب دولتی منظور شده لیکن به افراد ذینفع پرداخت نشده است.

ب- شخصیت مرتکب: مستخدمین و مأمورین دولتی اعم از رسمی، پیمانی، روزمزد، قراردادی و

ج- موضوع جرم: منظور نمودن اجرت اشخاص به حساب دولت همراه با عدم پرداخت به آنان.

د- نتیجه: دریافت اجرت افراد از دولت و عدم پرداخت به ذینفع.

عنصر معنوی: سوء نیت عام در عدم پرداخت اجرت.

مجازات: سه ماه تا سه سال مجازات.

احتساب غیر واقعی از خدمه توسط مأمورین دولت (۶۰۲)

هریک از مستخدمین و مأمورین دولتی که بر حسب مأموریت خود حق داشته است اشخاص را استخدام و اجیر کند و بیش از عده ای که اجیر یا استخدام کرده است به حساب دولت منظور نماید یا خدمه شخصی خود را جزو خدمه دولت محسوب نماید و حقوق آنها را به حساب دولت منظور بدارد به شلاق تا (۷۴) ضربه و تأدیه مبلغی که به ترتیب فوق به حساب دولت منظور داشته است محکوم خواهد گردید.

احتساب غیرواقعی خدمه توسط مأمورین دولت

➤ عنصر قانونی: ماده ۶۰۲ ق.م.ا.ت

➤ عنصر مادی:

الف- عمل مرتکب: پرداخت و احتساب غیرواقعی اجرت اشخاص (اجیر و استخدام شده) به حساب دولتی و محسوب کردن خدمه شخصی جزء خدمه دولت.

ب- شخصیت مرتکب: مستخدمین و مأمورین دولتی اعم از رسمی، پیمانی، روزمزد، قراردادی و...

ج- موضوع جرم: منظور نمودن غیرواقعی اجرت اشخاص به حساب دولت یا محاسبه اجرت خدمه از حساب دولت.

د- نتیجه: تسجیل غیرواقعی دریافت اجرت افراد از دولت.

عنصر معنوی: سوءنیت عام در محاسبه غیرواقعی.

مجازات: شلاق تا ۷۴ ضربه و استرداد وجه مازاد.

احتساب نفع در انجام وظایف یا خارج از آن توسط مدیران و سرپرستان (۶۰۳)

هریک از کارمندان و کارکنان و اشخاص عهده دار وظیفه مدیریت و سرپرستی در وزارتخانه ها و ادارات و سازمانهای مذکور در ماده (۵۹۸) که بالمباشره شده یا به واسطه در معاملات و مزایده ها و مناقصه ها و تشخیصات و امتیازات مربوط به دستگاه متبوع، ۱- تحت هر عنوانی اعم از کمیسیون یا حق الزحمه و حق العمل یا پاداش برای خود یا دیگری نفعی در داخل یا خارج کشور از طریق توافق یا تفاهم یا ترتیبات خاص یا سایر اشخاص یا نمایندگان و شعب آنها منظور دارد یا بدون مأموریت از طرف دستگاه متبوعه برعهده آن چیزی بخرد یا بسازد یا در موقع پرداخت وجوهی که حسب وظیفه به عهده او بوده یا تفریح حسابی که باید بعمل آورد برای خود یا دیگری نفعی منظور دارد به تأدیه دو برابر وجوه و منافع حاصله از این طریق محکوم می شود و در صورتی که عمل وی موجب تغییر در مقدار یا کیفیت مورد معامله یا افزایش قیمت تمام شده آن گردد به حبس از شش ماه تا پنج سال و یا مجازات نقدی از سه تا سی میلیون ریال نیز محکوم خواهد شد.

احتساب نفع در انجام وظایف یا خارج از آن توسط مدیران و سرپرستان

❖ قانون ممنوعیت اخذ پورسانت در معاملات خارجی.

❖ قانون مجازات تبانی در معاملات دولتی.

❖ عنصر قانونی: ماده ۶۰۳ ق.م.ا.ت

❖ عنصر مادی

❖ الف-عمل مرتکب: ۱-منظور نمودن نفعی برای خود یا دیگری در معاملات یا تشخیص یا امتیازات دستگاه متبوع. ۲- خریدن یا ساختن بدون داشتن اختیار از طرف دستگاه متبوع. ۳-منظور کردن نفعی برای خود یا دیگری در زمان پرداخت وجوهی که به عهده ی او بوده یا در تسویه حساب.

ب-مرتکب: کارمندان دولت و مدیران و سرپرستان ادارات.

ج-نتیجه- تحصیل نفع برای خود یا دیگری.

احتساب نفع در انجام وظایف یا خارج از آن توسط مدیران و سرپرستان

❖ عنصر معنوی: سوءنیت عام ارتکاب عمل مجرمانه + سوءنیت خاص برای کسب نفع.

❖ مجازات: جزای نقدی برابر با دو برابر منافع حاصله و در صورت تغییر در ماهیت معامله یا افزایش قیمت آن حبس از شش ماه تا پنج سال و یا جزای نقدی از سه تا سی میلیون ریال.

سوء استفاده از نوشته ها و اوراق اسنادی(۶۰۴)

هریک از مستخدمین دولتی اعم از قضایی و اداری نوشته ها و اوراق اسنادی را که حسب وظیفه به آنان سپرده شده یا برای انجام وظایفشان به آنها داده شده است را معدوم یا مخفی نماید یا به کسی بدهد که به لحاظ قانون از دادن به آن کس ممنوع می باشد علاوه بر جبران خسارت وارده به حبس از سه ماه تا یک سال محکوم خواهد شد.

اظهار نظر مأمورین برخلاف حق(۶۰۵)

هریک از مأمورین ادارات و مؤسسات مذکور در ماده (۵۹۸) که از روی غرض و برخلاف حق درباره یکی از طرفین اظهار نظر اقدامی کرده باشد به حبس تا سه ماه یا مجازات نقدی تا مبلغ یک میلیون و پانصد هزار ریال و جبران خسارت وارده محکوم خواهد شد.

اطلاع مدیران از جرم سازمان تحت اداره و عدم اعلام به مراجع صالح(۶۰۶)

هریک از رؤسا یا مدیران یا مسئولین سازمانها و مؤسسات مذکور در ماده (۵۹۸) که از وقوع جرم ارتشاء یا اختلاس یا تصرف غیرقانونی یا کلاهبرداری یا جرایم موضوع مواد (۵۹۹) و (۶۰۳) در سازمان یا مؤسسات تحت اداره یا نظارت خود مطلع شده و مراتب را حسب مورد به مراجع صلاحیتدار قضایی یا اداری اعلام ننماید علاوه بر حبس از شش ماه تا دو سال به انفصال موقت از شش ماه تا دو سال محکوم خواهد شد.

اطلاع مدیران از جرم سازمان تحت اداره و عدم اعلام به مراجع صالح

- ❖ این ماده در ارتقاء سلامت اداری و مبارزه عملی با فساد بسیار موثر است و تبلور نهدی از منکر اداری است.
- ❖ این تکلیف برای همه کارکنان با شدت بیشتر در ماده ۱۳ قانون ارتقاء سلامت اداری و مقابله با فساد مورد تاکید قرار دارد.

آذر ماه ۱۳۹۲